БЕЈНӘЛХАЛГ ӘМӘКДАШЛЫГ

Хәлил ***ИСМАЈЫЛОВ***

АЗӘРБАЈЧАН БЕЈНӘЛХАЛГ КОНФРАНСДА ТӘМСИЛ ОЛУНУР

1998-чи ил ијун ајынын 2-дән 5-дәк Күрчүстан Республикасынын пајтахты Тбилиси шәһәриндә "Китабхана информасија мәканында" мөвзусунда бејнәлхалг конфранс кечирилмишдир. Конфрансда Америка вә Гәрби Авропа дөвләтләриндән китабхана-информасија саһәләриндә чалышан көркәмли мүтәхәссисләр, Загафгазија рекионундан Күрчүстан, Азәрбајчан вә Ермәнистанын китабхана ишчиләри, информасија органларынын нүмајәндәләри, китабханашүнас алимләр иштирак едирдиләр. Конфрансда һәмчинин Америка Бирләшмиш Штатларынын Иллион Университетиндән професор Марианна Танс-Чолдин, професор Сузан Шнуер, Ачыг Чәмијјәт Институтунун Будапештдәки әлагәләндиричиси Римма Куприте иштирак едирдиләр.

Үч күн давам едән бејнәлхалг конфрансда "Китабханалар информасија мәканында" мөвзусунда 30-а гәдәр мә'рузә вә чыхышлар динләнилди.

Азәрбајчан Республикасынын китабхана ичтимаијјәтини 9 нәфәрдән ибарәт нүмајәндә һеј'әти тәмсил едирди. Бунлардан үч нәфәри БДУ-нун китабханачылыг факултәсиндән (дос. Х.И.Исмајылов, дос. Р.Ә.Казымов, дос. Н.И.Исмајылов), 6 нәфәри исә републиканын мүхтәлиф китабханаларындан (М.Ф.Ахундов адына Азәрбајчан Дөвләт Китабханасындан М.Һачыјева, Хәтаи рајон МКС-ин директору О.Гулијев, Парламент Китабханасынын директоу М.Намазов, Хәзәр Университетинин китабхана мүдири И.Грудскаја, Сорос фондундан Елмира

Мустафајева, Сәмәд Аббасов кәлмишди.

Конфрансын ачылышы ијунун 3-дә Күрчүстан Игтисадијјат Назирлијинин бинасында олду. Иштиракчылары Күрчүстан парламентинин сәдри Зураб Жванијанын адындан Ассосиасијанын президенти Беснна Стивилиа саламлады, бејнәлхалг конфрансы ачыг е'лан етди, онун мәгсәди, вәзифәләри вә програмы һаггында мә'лумат верди. Сонра конфранс иштиракчылары Күрчүстан Республика Китабханасына кетдиләр, орада јени автоматлашдырылмыш идарәетмә системләри, јени техника вә технолокија илә таныш олдулар. Бу танышлыг заманы Азәрбајчан нүмајәндә һеј'әтини Азәрбајчан әдәбијјаты фонду, надир китаблар вә миниатүр Азәрбајчан китаблары даһа чох марагландырмышдыр. Нүмајәндәләр китабхана ишчиләри илә гаршылыглы фикир мүбадиләси апармыш, тәклиф вә мүлаһизәләрини билдирмишләр. Нүмајәндә һеј'әтини Гарабаг проблеми, Ермәнистан-Азәрбајчан конфликти барәдә бир сыра јени мәнбәләр, хүсусилә 1869-чу илдә чәкилмиш һәрби хәритә вә һәмин хәритәдә әзәли Азәрбајчан торпагларынын көһнә адларынын верилмәси даһа чох марагландырмышдыр. Онлар бүтүн бунлары хүсуси мараг вә диггәтлә нәзәрдән кечирмишләр. Индики һалда, һәмчинин ачы тәәссүфлә нәзәрдән кечирмишләр. Ермәнистан адланан әразидә шәһәр, кәнд, гәсәбә, кәнд адларынын һәлә 1869-чу илдә һәрбчиләр тәрәфиндән чәкилмиш хәритәдә тарих кими горуну сахланмасы нүмајәндәләрдә торпагларымызын азад олуначағына үмид јаратмышдыр.

Сонра нүмајәндәләр Тбилиси Дөвләт Университетинин китабханасы илә таныш олдулар. Хүсусилә, Америка Бирләшмиш Штатлары нүмајәндәлијинин университетин бинасында јерләшән китабханасы илә танышлыг, орадакы јени техника вә аваданлыглар, ИНТЕРНЕТ системи, мүасир информасија дашыјычылары, онлардан истифадә методлары хош тә'сир бағышлады.

Конфрансда әсас мә'рузәләр күнүн икинчи јарысында Игтисадијјат Назирлијинин ичлас салонунда давам етдирилди. Һәмин күн үч мә'рузә динләнилди. "Китабхана менечментинин планлашдырылмасы" мөвзусунда Күрчүстан нүмајәндәси Медеја Метревели, "Сәнәдләрин чыхарылмасы хидмәти" мөвзусунда Тејмураз Чхенкели, "Азәрбајчанда китабхана иши (мүасир вәзијјәти вә перспективләри)" мөвзусунда дос. Х.И.Исмајылов, "Загафгазија мәканында ваһид информасија проблеминин формалашмасы" мөвзусунда дос. Р.Ә.Казымов мә'рузә етдиләр. Конфрансын икинчи күнү "Совет китабханаларынын јени имиджинә Америка мүнасибәти" мөвзусунда Американын Иллинон

Университетинин профессору Марианна Танс-Чолдин олдугча марагды мә'рузә етди. Мә'рузәдә "Кечмиш ССРИ мәканында олан китабханалара јени Америка бахышы" мәсәләси проблем кими гојулмуш, зәнкин материаллар вә фактларла тәһлил олунмушдур. Һәмин күн һәмчинин Күрчүстан нүмајәндәси Нелли Бендукидзе "Күрчүстан китабханалары вә интеллектуал азадлыг", Ермәнистан нүмајәндәси Нерсес Ајрапетјан "Китабхана, чәмијјәт, информасија" мөвзусунда мә'рузә етдиләр.

Даһа сонра проблемләр үзрә кичик груплар јарадылды вә һәр бир груп пролемләрә өз мүнасибәтини шифаһи шәкилдә билдирди. Наһардан сонра "Фандрајзинг вә грант алмаг үчүн лајиһәләрин тәркиби" мөвзусунда америкалы профессор Сузан Шнусл вә Күрчүстандакы АИС Ассосасијасынын витсе-президенти кениш мә'рузә етдиләр. Мә'рузәләр заманы әјани вәсаитләрдән истифадә едиләрәк фандрајзинг һаггында хүсуси слајдлар вә филм-плакатлар нүмајиш етдирилди, јени термин кими фандрајзинг һаггында әмәли фәндләр јеринә јетирилди.

Бејнәлхалг конфрансын ијунун 4-дә кечирилән ахшам ичласында музакирәләр давам етдирилди. Бөлмә рәһбәрләри ајры-ајры проблемләрлә бағлы мә'лумат вердиләр вә фандрајзинлә бағлы музакирәләр башлады. Сонра Азәрбајчан нүмајәндә һеј'әтинин даһа ики үзвү мә'рузә етди. "Азәрбајчан Ачыг Чәмијјәт Институтунун Милли китабхана програмы фәалијјәти" мөвзусунда Хәзәр Университетинин китабхана мүдири Инна Грудскајанын, "Азәрбајчанын китабхана-библиографија ресурслары" мөвзусунда дос. Н.И.Исмајыловун мә'рузәләри марагла динләнилди вә мүсбәт тә'сир бағышлады.

Бејнәлхалг конфрансын сонунчу күнү "Китабхана информасија мәканында" мөвзусу үзрә рекионал әлагәләндирмә имканлары барәдә груплар үзрә Күрчүстан, Азәрбајчан, Ермәнистан вә Гәрб мүтәхәссисләринин иштиракы илә дискуссијалар апарылды. Јени имканлар вә әлагәләр барәдә прогнозлар верилди. Конфрансын сонунда Загафгазија үзрә әлагәләндирмә шурасы јарадылды. Шуранын тәркибинә Азәрбајчандан Х.И.Исмајылов үзв сечилди.

Конфрансын кедишиндән мә'лум олду ки, бүтүн өлкәләрдә, еләчә дә Загафгазијада китабхана иши үзрә ассосасијалар јарадылмышдыр вә чох мүһүм ишләр һәјата кечирилир. Индики мүстәгиллик шәраитиндә харичи өлкәләрин республикаларда јерләшән бир сыра чәмијјәтләри, о чүмләдән инкишаф етмәкдә олан өлкәләрә көмәклик көстәрән Авроасија Чәмијјәти, Сорос

фонду (Ачыг Ҹәмијјәт Институту вә с.) тәшкилатлардан јардымлар вә хүсуси грантлар алырлар. Бу ишләр республикаларда фәалијјәт көстәрән ассосиасијалар васитәсилә һәјата кечирилир. Гејд етмәлијик ки, Күрҹүстанда 3, Ермәнистанда 2 ассосиасија фәалијјәт көстәрир. Бу ассосиасијалар китабханаларын инкишафы, бејнәлхалг әлагәләрин артмасы, мадди-техники базаларын зәнкинләшмәси саһәсиндә ардычыл иш апарырлар. Үмумијјәтлә, дүнја китабхана ассосиасијаларынын јаранма тарихи чох гәдимдир. Беләки, илк китабханачылыг ассосиасијасы Америка Бирләшмиш Штатларында 1876-чы илдә јарадылмышдыр. Бир ил сонра, јә'ни 1877-чи илдә Бөјүк Британијада Китабханачылыг Ассосиасијасы јарадылмышдыр. Тәхмини һесабламалара көрә 1988-чи илин мә'луматына әсасән дүнјада 200-дән чох милли ассосиасија фәалијјәт көстәрмишдир.[1]

Сон мә'луматлара көрә дүнјанын бүтүн өлкәләриндә китабханачылыг ассосиасијалары фәалијјәтдәдир.

Тәкчә Америка Бирләшмиш Штатлары Китабханачылыг Ассосиасијасы 11 бөјүк бөлмәдә фәалијјәт көстәрир. Бунлар ашағыдакылардыр: 1) Америка мәктәб китабханаларынын ассосиасијасы; 2) Али мәктәб китабханаларынын ассосиасијасы; 3) Хүсусиләшмиш вә кооперасија едилмиш китабхана акентликләринин ассосиасијалары; 4) Үмуми китабханаларын ассосиасијасы; 5) Рәһбәр китабхана ишчиләринин ассосиасијасы; 6) Китабханаларда информасија техникасы вә технолокијасынын тәтбиги мүтәхәссисләринин ассосиасијасы; 7) Ушаглара китабхана хидмәти ассосиасијасы вә с.

Бүтүн бунлары гејд етмәкдә мәгсәд ондан ибарәтдир ки, дүнја өлкәләриндә, хүсусилә, инкишаф етмиш капиталист өлкәләриндә ассосиасијаларын јарадылмасынын 100 илдән чох тарихи вардыр. Кечмиш ССРИ мәканында исә 90-чы илдән сонра бу просес һәјата кечирилмиш, ССРИ-нин сүгутундан сонра бүтүн мүттәфиг республикаларда китабханачылыг ассосиасијалары вә ҹәмијјәтләри јарадылмышдыр. Онлар китабхана ишинин инкишафында јахындан иштирак едир, бејнәлхалг тәшкилатларын бәрабәр һүгуглу үзвү кими дүнја китабхана ичтимаијјәти илә әлагә јарадырлар. Гоншу республикаларын китабхана ичтимаијјәти харичи өлкәләрлә сых әлагә јарадыр, бејнәлхалг тәшкилатларда вә ҹәмијјәтләрдә тәмсил олунурлар. Бир факты гејд етмәлијик ки, илбәил Америка Бирләшмиш Штатлары али китабханачылыг тәһсили олан вәтәндашлары макистратурада охумаға дә'вәт едир. Бу мәгсәдлә Күрҹүстандан 20, Ермәнистандан 15 нәфәрә гәдәр кәнҹ мүтәхәссис АБШ-да Америка дөвләтинин вәсаити һесабына макистратураны битириб өз өлкәләринә гајытмышлар.

1. Научн. и техн. биб-ки СССР. - 1988. - N-11.

Чох тәәссүфлә гејд етмәлијик ки, Азәрбајҹанда бу күнәдәк белә ассосиасијалар вә ҹәмијјәтләр јарадылмамышдыр. Бу ҹәмијјәт вә ассосиасијаларын олмамасы республикамызда китабхана ишинин инкишафына олдугча мәнфи тә'сир көстәрир. Сон 10 илдә республикамыздан ҹәми бир нәфәр - Азәрбајҹандакы Америка сәфирлији китабханасынын мүдири Мүжкан ханым АБШ-да макистратураны битириб республикамыза гајытмышдыр. Һалбуки Азәрбајҹанда Күрҹүстан вә Ермәнистандан фәргли олараг китабхана иши үзрә елми потенсиал даһа күчлүдүр вә 50 илдән артыг бир дөврдә Бакы Дөвләт Университетинин китабханачылыг факултәси 5 мин нәфәрдән чох китабханачы-библиограф, јә'ни ихтисаслы мүтәхәссисләр һазырламышдыр.

Тбилисидә кечирилән бејнәлхалг конфрансда бир даһа ајдын олду ки, республикамызын китабхана ичтимаијјәти, алимләр вә бу саһәдә чалышан мүтәхәссисләр китабхана ишинин дүнја стандартлары сәвијјәсинә галдырылмасы, бејнәлхалг әлагәләрин јарадылмасы вә формалашмасы саһәсиндә һәлә чох ишләр көрмәлидирләр. Бу, заманын тәләбидир.